

Varstvo narave in gozdarstvo

Nature Protection and Forestry

Stane PETERLIN*

Izvleček

Peterlin, S.: Varstvo narave in gozdarstvo. Gozdarski vestnik št. 9/1995. V slovenščini.

V prispevku je prikazan dosedANJI prispevek gozdarske službe pri varovanju narave, predstavljene so velike organizacijske in normative spremembe, ki so se zgodile v Sloveniji v zadnjih letih, oziroma so še v teku, v zvezi z varovanjem narave, ter prikazane najpomembnejše strateške opredelitve in naloge na področju urejanja varovanja narave v Sloveniji, med njimi tudi opredelitve, ki naj zagotovijo tvorno sodelovanje gozdarske službe s službami s področja varovanja narave.

Ključne besede: varstvo narave, upravljanje z gozdovi.

Synopsis

Peterlin, S.: Nature Protection and Forestry. Gozdarski vestnik No. 9/1995. In Slovene.

The article presents the contribution of forestry service in the field of nature protection performed so far, great organizational and normative changes regarding nature protection, which took place in the recent years or are still taking place in Slovenia, and a description of the most important strategic definitions and tasks in the field of the regulation of nature protection in Slovenia, among them also the definitions which are to secure productive cooperation of forestry service with the services from the field of nature protection, is given.

Key words: nature protection, forest managing.

Gozdarstvo in gozdarji so v Sloveniji že od vsega začetka sodelovali pri vzpostavljanju službe varstva narave. Že v prejšnjem stoletju je lastnik kočevskih gozdov knez Turjaški (Auersperg) dal izločiti prve pragozdne rezervate, deželna gozdarska služba je pomagala presojsati možnosti za ustanovitev naravnega parka v Dolini Triglavskih jezer in Dimitz je že pred prvo vojno predaval o gozdni estetiki. Vsi naravovarstveni dosežki med vojnama so bili izvedeni predvsem z angažiranjem Antona Šivica. Po drugi vojni pa nam ostaja v spominu delo Jurharja in Ciglarja – če ostanemo samo pri že pokojnih sodelavcih.

Gozdarska stroka in služba je v mnogih konkretnih primerih do bližnje preteklosti sodelovala s službo za varstvo narave in jo podpirala. Naj omenimo skupne akcije pri naravoslovnih učnih poteh, integriranje naravne dediščine v gozdnogospodarske načrte, vzgojne in popularizacijske akcije, strokovna srečanja ipd.

V spremembah sistema, ki smo jih doživeli in ki še vedno potekajo, pa je treba mnoge zadeve določiti na novo. Ni prišlo le do spremembe političnega sistema, spremembe doživljajo tudi državna uprava in njene službe. Do takšne korenite spremembe je že prišlo v gozdarstvu zaradi denacionalizacije in privatizacije in posledice se močno čutijo. Tudi javna služba za varstvo narave (oz. varstvo naravne dediščine) se je znašla v novih okoliščinah. Prva in dolgoročno verjetno najpomembnejša organizacijska sprememba se je zgodila na področju organizacije državne uprave: prehod iz resorja kulture v resor okolja in prostora. S tem je hoče-nočeš prišlo tudi do razdelitve prej enotne službe za varstvo naravne in kulturne dediščine na dve upravi v dveh ministrstvih. O prednostih in pomanjkljivostih te parlamentarne odločitve, ki velja od začetka tega leta, ni več smotno razpravljati. Dalje je prišlo do številnih sprememb zaradi reorganizacije lokalne samouprave. Občine niso več državi v malem, izgubile so določene upravne pristojnosti. Sedem t.i.m. regionalnih zavodov za VNKD je ostalo za

* S. P., dipl. biol., svetovalec vlade, Ministrstvo za okolje in prostor, 61000 Ljubljana, Zupančičeva 6, SLO

zdaj nedotaknjenih, njihovo delo v celoti financira država, čeprav so njihove formalne ustanoviteljice še vedno nekdanje občine. Njihova prihodnost pa je za zdaj še nejasna.

Smu v dinamičnem procesu spreminjanja zakonodaje. Zakon o VNKD sicer še velja, vendar je njegovo izvajanje zaradi spremenjenih okoliščin komaj še kje možno. V pripravi je novi zakon o varstvu narave (kot ga imenujemo v delovni obliki), pravno praznino pa zapolnjujemo z vladnimi akti (uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst) ali posebnimi zakoni, od katerih so nekateri že v parlamentarnem postopku (npr. zakon o regijskem parku Škocjanske jame, zakon o jamah, zakon o naravnem rezervatu Škocjanski zatok).

Gozdarski zakon, ki je med drugim tudi določil okvire nove gozdarske službe, spada po naših merilih med tiste zakone, ki v določenih zadevah segajo tudi na področje varstva narave. Na njegovi podlagi je npr. izšla uredba o varstvu gliv.

V dokaj polemičnem ozračju tečejo prav zdaj v parlamentarnih telesih razprave o novem lovskem zakonu, ki se prav tako priključuje naravovarstvenemu paketu predpisov.

To naštevamo zato, da opozorimo na premalo usklajene priprave tako zakonodaje kot novih javnih služb. Glede na to, da ima varstvo narave še vedno več nasprotnikov kot zaveznikov, MOP-u kot matičnemu resorju, odgovornemu za okolje in naravo, ne more biti vseeno, kako bo pravno in organizacijsko za naslednje desetletje urejena pot, na kateri se bo znašla dejavnost varstva narave in reorganizirana javna služba.

Nekaj strateških opredelitev prihodnje organiziranosti:

– Vsa vsebina *dozdajšnjega varstva naravne dediščine* (razen dela oblikovane narave, ki je ostala v pristojnosti kulture) *ostaja tudi vnaprej aktualna* s tem, da je zdaj matični vladni resor okolje (in prostor).

– Navedeni vsebini dodajamo v nastajajočem novem zakonu nalogo *ohranjanja narave*, kar doslej niti pravno niti organizacijsko ni bilo urejeno celovito, čeprav ne trdimo, da je bila povsem zunaj interesa naravovarstveno usmerjenih dejavnikov.

– Prav tako ostaja temeljna naloga naravovarstvene dejavnosti varovanje in *zavarovanje ogroženih delov* (območij, pojavov, habitatov, vrst in osebkov) *žive in nežive narave* (naravne dediščine, naravnih vrednot), ki naj dobijo status pravnega zavarovanja kot naravni parki, naravni rezervati, naravni spomeniki, zavarovane vrste ipd.

– Temu "klasičnemu" se pridružuje novo področje: *ohranjanje narave zunaj zavarovanih območij* – kar je tudi vodilni motiv letošnjega Evropskega leta varstva narave; varstvo narave postaja torej totalno, pri čemer niso izvzeta niti urbana območja.

– *Vzgoja in izobraževanje v odnosu do narave* sta brez dvoma po krivici zanemarjena, sistemsko in pravno nepokrito področje, čeprav je bilo storjeno že marsikaj iz dobre volje in spoznanja o nujnosti tovrstnih dejavnosti. Na tem področju se mora matični resor povezati s šolskim, gozdarskim, vodarskim in lovsko-ribiškim področjem.

– Vzpostaviti bo treba državni *sistem vodenja in skrbništva nad zavarovanimi območji in objekti*; nesmotrno je ob vsakem zavarovanju npr. naravnega parka iskati izvirno rešitev in ustanavljati posebne javne zavode.

– *Inšpekcijski nadzor*, ki zdaj sicer formalno že obstaja v okviru okoljske inšpekcije, bo treba usposobiti do učinkovitosti in pri tem povezati sorodne inšpekcijske službe, policijo in carino.

– Podpirati in prek razpisov za izvedbo določenih nalog spodbujati in usmerjati je treba *nevladne organizacije in naravovarstvene fundacije*; pred tem bo treba opraviti presojo in določiti merila, po katerih te spoznamo za resnično naravovarstvene, ker na tem področju vlada precejšnja zmeda; vedeti je treba, da nevladna sfera ob smotni delitvi nalog in po načelu racionalnosti lahko v marsičem razbremeni državne javne službe, vendar ne more biti prepuščena sama sebi.

Če se zdaj za konec vmemo k naslovni temi današnjega posveta, potem si na kratko predstavljamo povezavo med gozdarsko in naravovarstveno službo v nekaj konkretnih dejavnostih:

– Mreža gozdarske javne službe (Zavod za gozdove Slovenije s svojimi območnimi

enotami) je izjemna prednost, ki je ni mogoče prezreti ali obiti. Vloga te strokovne službe pri varstvu narave je nepogrešljiva. Vendar pa bi bilo narobe, če bi jo poskušali kar enačiti z naravovarstveno službo, češ da ima najbolj gosto terensko mrežo, ustrezno strokovno usposobljenost in da je navzoča v naravnem prostoru. Res je, da je naravovarstvena služba danes po številu približno dvajsetkrat šibkejša od gozdarske in da se bo v bližnji prihodnosti kvečjemu podvojila, vendar mora biti po pristojnostih in po naravi stvari (zaradi interdisciplinarnosti, področne nevtralnosti – nima svojega "premoženja" – in s problemsko najširšo usmerjenostjo) *izvirno pristojna in zato usklajevalka z vsemi partnerskimi področji t.i. naravovarstvenega lobija.*

– Glavno poslanstvo gozdarske javne službe vidimo v njenem aktivnem sodelovanju pri nastajanju naravnih parkov in pozneje pri njihovem upravljanju. To še posebej velja za območja s pretežno gozdnim prostorom (Kočevska, Pohorje, Notranjska). Žal pa nam nekateri primeri snujočih se parkov (Kočevski park) ne kažejo pričakovane zavzetosti pristojne območne enote Zavoda za gozdove Slovenije.

– Glede na bogat in ustrezno lociran

stavbni fond nekdanjih gozdnih gospodarstev bi bila gozdarska služba lahko boljše pubudnica za prizadevanje, da se stavbe na najprimernejših lokacijah (v obstoječih ali nastajajočih naravnih parkih) namenjajo naravoslovnim, naravovarstvenim in drugim vzgojnim ali izobraževalnim programom v okviru šolske, obšolske in pošolske vzgoje in izobraževanja. Tudi tukaj delitvene bilance družbenega premoženja nekdanjih GG ne potrjujejo takšne usmeritve.

– Konkretno dejanje, ki zasluži pohvalo, je vzpostavitev – recimo kar naravovarstvene šole v okviru gozdarskega oddelka Biotehniške fakultete, ki bo s podiplomskim delom začela že prihodnje leto.

Nismo našeli vsega, kar bi še lahko zasnovali in izvedli skupaj, vendar je že to dovolj za pobudo, da čimprej strnemo vrste, uskladimo poglede in se lotimo dogovorjenega dela. Tudi takrat, kadar v posameznih vprašanih stališča gozdarske in naravovarstvene službe niso enotna, ne kaže opustiti nadaljnjih prizadevanj. Če ne pridemo do usklajenih pogledov in načinov v bistvenih vprašanih, potem ne bosta prizadeti le obe službi, ampak predvsem narava, v katere imenu tečejo naša prizadevanja.

Foto Lado Kutnar: Vremščica

